

BUTLLETÍ DE LA SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS HISTÒRICS

nacional en les societats agràries i les societats urbanes, la relació entre moviments sociopolítics (obriers/campe-rols), la vinculació entre sociabilitat i nació, són altres referents teòrics que hi són tractats, els quals permeten al lector plantejar l'interrogant inicial d'aquesta ressenya i, sobretot, concloure satisfactòriament que l'única manera de comprendre què és una nació –com a procés– és definir les vies de nacionalització difoses des de l'estat i el seu susceptible qüestionament des de models alternatius.

XAVIER FERRÉ

CAPDEFERRO I PLA, Josep; SERRA I PUIG, Eva. *La defensa de les Constitucions de Catalunya. El Tribunal de Contrafacions (1702-1713)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, 2014.

Els avenços que ha fet la historiografia catalana a l'entorn de la Guerra de Successió han estat molt notables en els darrers quaranta anys, i els actes commemoratius del Tricentenari han representat només una culminació de moltes aportacions que ja estaven endegades amb anterioritat. S'ha avançat en l'edició de fonts manuscrites, textos i memòries al voltant del setge de Barcelona, dels

mateixos Dietaris de la Generalitat i de les compilacions de les Constitucions arran de les dues Corts que hi va haver a principis del segle XVIII; també hem avançat en el coneixement de la societat i l'economia de Barcelona en el tombant de segle i l'impacte de la guerra, i hem pogut concloure que s'havien produït canvis notables en el sistema de producció i de comercialització en un intent clar de fer una xarxa mercantil centrada en la ciutat de Barcelona, però estesa per tot el territori. Hem conegut també, gràcies als treballs d'Eduard Martí, el funcionament i l'extracció dels membres de la Conferència dels Tres Comuns, òrgan assessor dels Braços i peça molt important i inspiradora de la política catalana al llarg de la guerra. Coneixem molt millor el món de l'exili i el paper de personatges notables de la Cort de l'emperador, el més destacat dels quals va ser Ramon de Vilana Perlas.

També ha fet un progrés notable, des de l'obra pionera de Víctor Ferro, el coneixement del dret i de l'entramat institucional de Catalunya, i hem pogut apreciar el seu caire flexible i adaptable, de successiva i reiterada modernització lluny de l'anquilosament que es pretenia. És en el marc d'aquesta temàtica que cal inserir l'obra que ressenyem. Es tracta d'un treball de síntesi i de di-

vulgació presentat de forma amena i construït al voltant d'un entramat gastronòmic, per anar-nos obrint la gana fins concloure amb un guisat molt suculent. Els autors, conscients del caràcter feixuc de la temàtica jurídica, han volgut aprofitar tot el seu bagatge de coneixements per familiaritzar-nos amb la novetat que va representar el Tribunal de Contrafaccions, articulat per les Corts de Felip V, de 1701-1702, i perfeccionat i millorat amb les Corts de Carles III, de 1705-1706. Aquest llibret introductorí és un destil·lat de dos llibres, en els quals els autors han abocat directament tota la seva recerca, i que són la font inspiradora d'aquest manualet. Cal esmentar-los i cridar l'atenció sobre aquests volums, que seran la referència imprescindible en el futur: *Casos del Tribunal de Contrafaccions de Catalunya (1702-1713)*, Barcelona, Departament de Justícia i Parlament de Catalunya, 2014, i *El Tribunal de Contrafaccions de Catalunya i la seva activitat (1702-1713)*, Barcelona, Departament de Justícia i Parlament de Catalunya, 2014. Val a dir que un desajust de producció ha fet que, durant una bona colla de mesos, el llibre de divulgació hagi estat l'únic argument conegut al voltant del Tribunal, perquè les edicions dels dos llibres-mare s'han endarrerit.

Estem parlant del tribunal paritari de sis membres, tres de part del rei, tres de part de les Corts, que des de 1702 va arbitrar en els conflictes que originava el compliment i l'observança del dret i les Constitucions que els catalans havien pactat amb el rei. Pactisme i iuscentrisme són l'eix de la balança que es tractava de perfeccionar després que tots els capítols de cort que, des de l'edat mitjana, havien insistit en el compliment i el respecte de les Constitucions per part de tothom, inclosos el rei i els seus oficials, van demostrar un cert bloqueig i una incapacitat per reconduir la deterioració creixent, la pèrdua de confiança, que s'anaven instal·lant en la relació entre el rei i les Corts per complir i fer complir, respectar i fer respectar les Constitucions. Dit en paraules impròpies, però entenedores, del nostre lèxic contemporani, estem parlant d'un autèntic Tribunal Constitucional que dictava sentències, si no hi havia més remei, i que propiciava mecanismes d'entesa amb caràcter previ, amb un termini per evitar, si era possible, el dictamen del Tribunal.

Els autors acrediten i documenten dinou casos efectivament plantejats davant el Tribunal, i divuit *quasicasos* que no hi arribaren per simple desistiment o per revocació de la causa que els havia originat.

La primera part del llibre es destina al coneixement i a la base doctrinal del Tribunal, i la segona a desplegar en síntesi els diferents casos i *quasicasos*, que apareixen classificats en un quadre final amb les seves correspondències. A tall de conclusions, vint-i-dues píndoles subratllen l'aportació essencial del llibre que acredita el funcionament del Tribunal, l'acció de la Diputació que actuava com a acusació pública, la intervenció en casos d'abusos en la justícia o els drets de les persones. La píndola número 15 pot ser una bella mostra de l'abast i dels límits del tribunal: «Malgrat que els sis jutges del Tribunal eren directament o indirecta senyors de vassalls, en la seva activitat no van mostrar indulgència amb els abusos del sistema senyorial. Tampoc no van donar cobertura, però, als atacs a tal sistema per part d'uns vassalls justificadament indignats».

Tots els avenços, les garanties, la capacitat inhibidora, la flexibilitat i la modernitat aportats pel Tribunal, tot va quedar liquidat definitivament el 1714.

Aquest llibre, però, desmenteix els que trobaven tot el sistema del dret català una petrificació del passat i afegeix arguments a favor del canvi, l'actualització, la modernització i la creixent transversalitat social de l'en-

tramit institucional i de la preservació del dret i els drets dels habitants del país.

JOAQUIM NADAL I FARRERAS

SOLDEVILA, Ferran. *Barcelona sense universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona (1714-1837)*. Pròlegs de Jordi Casassas Ymbert i Enric Pujol Casademont. Barcelona: Universitat de Barcelona, Publicacions i Edicions, 2013.

Amb motiu del Tricentenari, la Universitat de Barcelona ha volgut reeditar l'obra de Ferran Soldevila que, amb el mateix títol i amb peu d'impremta de 1938, es va editar en el marc de la col·lecció «Monografies històriques» de les publicacions del Seminari d'Història de la Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia de la Universitat de Barcelona.

Enric Pujol, en el seu pròleg, explica molt bé les vicissituds d'aquesta obra. Primer, que formava part d'un projecte més ampli i ambiciós amb el qual Soldevila, comptant amb d'altres col·laboradors, pensava elaborar una monumental *Història de la Universitat de Barcelona*. Els altres col·laboradors van fallar (Jaume Vicens Vives i Guifré Bosch) i Soldevila optà per editar només la seva part.